

InfoMigjorn

Butlletí digital
sobre llengua
catalana

Núm. 1.372
17 d'abril del 2018

SUMARI

- 1 Eugeni S. Reig ► El valencià de sempre: enviar a l'ample
- 2 Marta Rojals ► “El català està més bé que mai”
- 3 Albert Branchadell ► “El dret a escollir la llengua d'escolarització dels teus fills no existeix a Espanya”
- 4 Sílvia Barroso ► Tots els accents dels fills de la immersió
- 5 Magí Camps ► ‘Random things’
- 6 Albert Pla Nualart ► “Apunta (a) la gelosia com a mòbil del crim”
- 7 J. Leonardo Giménez ► Collim anous i fem nucs
- 8 Teresa Tort ► Oixos
- 9 Pere Ortís ► La importació d'última hora
- 10 Caplletra. Revista Internacional de Filologia ► Sumari del núm. 64 (2018)
- 11 Convocatòries

InfoMigjorn és un butlletí setmanal que recull informacions d'actualitat sobre llengua catalana.

ISSN 2462-7003 Elaborat i distribuït per la Xarxa de Mots

Subscripcions: <http://migjorn.cat/alta.php> Adreça de contacte: infomigjorn@migjorn.cat   @InfoMigjorn

1 El valencià de sempre: enviar a l'ample

Eugeni S. Reig

El valencià de sempre (Alzira: Bromera, 2015), pàg. 279-280

enviar a l'ample

Llevar-se de davant alguna persona, animal, objecte o afer, que ens resulta molest i fastigós i del qual volem desfer-nos. Si es tracta d'una persona, despatxar-la amb paraules hostils, violentes o de menyspreu.

A voltes, quan volem enviar algú a l'ample, podem completar la frase, dient-li: "¡Au, vés-te'n a l'ample, que en l'estret hi han puces!"

En la rondalla "El llenyater de Fortaleny", d'Enric Valor, podem llegir:

—És clar... tu jugaves, agafaves la bossa dels diners, i al poble! Però sé de molts que es van barallar per sempre amb la dona per haver perdut el peculi, i de dos que es van penjar d'una olivera per no poder suportar la pobresa en què els havies deixats... No pots entrar! Au! A l'ample!

Pauet es va encendre d'ira.

—I per a què em va donar el Senyor el poder de guanyar?

—Perquè en fesses bon ús, desagraït!

En valencià també es diu: enviar a escurar la bacinilla (o la porra, o a passeig, o a pastar fang, o a rentar-se els ulls amb vinagre, o allà a on brama la cavalla, o allà a on brama la tonyina)

La llengua estàndard sol emprar: engegar a dida (o a escampar la boira, o a fer piles, o a fer trons, o a fregar, o a fregir raves, o a la fresca, o a la pífia, o a la porra, o a mal viatge, o a passeig, o a pastar fang, o a porgar fum, o al botavant, o al diable)

En castellà es diu: *mandar* (o *enviar*) a *escardar cebollinos* (o a *freír buñuelos*, o a *freír espárragos*, o a *freír monas*, o a *hacer gárgaras*, o a *la porra*, o a *los quintos infiernos*, o a *paseo*, o a *tomar viento*, o al *Congo*, o al *cuerno*, o al *guano*, o al *infierno*, o *enhoramala*)

"El llenyater de Fortaleny" apareix al primer volum de les *Rondalles valencianes* d'Enric Valor (Picanya: Edicions del Bullent, 1999)

2 “El català està més bé que mai”

Marta Rojals @replicanta_

VilaWeb, 19/02/2018

<https://www.vilaweb.cat/noticies/el-catala-esta-mes-be-que-mai-marta-rojals/>

Què, xeics? Hem de fer un altre article en defensa del català? Doncs cap problema, ja no ve d'aquí, perquè no hi ha hagut cap moment a la història que aquesta llengua hagi pogut descansar de l'assetjament dels seus aniquiladors. Perquè, si avui el neofranquisme fes vacances del combat contra el català, si de sobte totes les plataformes del supremacisme espanyolista es dediquessin a, jo què sé, visitar museus, els catalans encara tindríem un problema gros, amb la llengua, però d'això ja en parlarem al final.

Quan els catalanistes ens lamentem sobre la salut de l'idioma, els catalanoparlants espanyolistes ens solen etzibar que ens queixem per vici, que el català està millor que mai, que es troba en una situació que ja l'haurien volguda els nostres pares i avis, o, per posar un exemple de drama 'de debò', els parlants de navaho als Estats Units. És una variant del discurs que també hem sentit molt aquests mesos, que de què ens queixem, que els sobiranistes estem millor que mai en 'democrà –vejam si puc acabar la paraula sense riure– cia', que tenim més drets i més llibertat que els nostres pares i avis o, per posar un exemple de drama 'de debò', el poble sahrauí o tibetà.

D'aquesta manera, amb l'excusa que sempre hi haurà al planeta alguna llengua més maltractada que el català i alguna comunitat nacional més oprimida que la catalana, pretenen justificar el seu veure-les passar des del sofà, amb les crispetes, i que no us queixeu tant, que desperteu el feixisme. L'argument és tan absurd com pretendre que les dones catalanes, o espanyoles, o fineses, hagin de renunciar a la lluita per la igualtat perquè les afganeses o les congoleses estan pitjor. Els drets de les llengües i de les persones no han de competir entre ells, s'han d'aconseguir i punt, sigui quin sigui el punt de partida.

En tot cas, del paràgraf anterior tenim que els que estimen i viuen la llengua catalana, ja siguin espanyolistes o catalanistes, estan a favor de la normalització, o d'això que n'hem dit 'immersió', i quan l'espanyolisme ultra compleixi l'amenaça de fotre el nas en el nostre model d'escola, ens trobarem els uns als altres com ja va passar a les Illes, bàsicament perquè no tindrem més remei. I ens hi haurem d'acostumar, amb república o sense, perquè en aquesta nova ofensiva, els anticatalanistes han fet més forat a la societat catalana, en

paral·lel al que van fer a les eleccions. Però que a Catalunya hi hagi un ics per cent de votants de partits anticatalanistes, això no converteix l'anticatalanisme en un projecte lloable, ni l'aniquilació del català en un objectiu digne. El suport a la destrucció d'una cultura no pot ser mai aplaudit, per més que guanyi adeptes: ja se sap que construir costa segles i destruir és un moment, i la llei imperialista del mínim esforç, per definició, sempre serà més fàcil d'implantar.

Com dèiem ahir, les llengües són finestres obertes a mons. El català fa por als seus enemics perquè justament obre la finestra a una realitat que o bé neguen, o bé menystenen, o bé combaten. Amb l'aprenentatge d'una llengua ve l'empatia i l'amor, la fam de llegir-la, d'escriure-la, d'amarar-te'n, de conèixer la història i la cultura que té darrere, la manera de veure el món que ha pogut transmetre de generació en generació. I això és inassumible per als apologetes de la ignorància, que tampoc no són rucs del tot. Sense nous parlants que facin seua la llengua, qui voldrà consumir textos escrits en català, teatre o cinema en català, televisió en català? I qui aspirarà a fer llibres, guions de teatre, televisió en una llengua que ha esdevingut estranya per a la major part del públic? La llengua genera més llengua, la cultura més cultura, és un peix que es mossega la cua, un peix que li volen tallar el cap.

En poques generacions, l'espanyolisme vol acabar d'introduir, també a Catalunya, l'estat d'opinió franquista sobre el català, un relat que cada dia cau sobre la nostra gent amb la potència d'una pluja de bombes. Es tracta d'importar (o d'exportar, segons des d'on es miri) el relat imperant al Regne d'Espanya, també entre sectors progressistes, que diu que el català és un 'dialecto', que no serveix per a res, que 'pudiendo escribir en castellano para qué escribes en catalán', que la llengua pròpia del nostre país és una imposició (al país on n'és pròpia!). Com deia l'Espinàs, no poden entendre que el català és per als catalans com el castellà per als castellans. I d'aquí ve que ja hi hagi professors que es troben alumnes que es neguen a aprendre el català amb l'intel·lectualíssim argument de 'porque estamos en España', com si hi tinguessin cap dret. Si els catalans mateixos els compren el relat franquista, costarà menys acabar la feina que amb el contratemps aquest de la 'transición ejemplar' van haver de deixar a mitges. Així que els de les crispets ja es poden anar posant el despertador, que aquí no pot quedar ningú per arromangar.

I mentre tot això passa, dèiem al començament que l'amenaça més gran que té el català no ve de fora, tot i que si de fora deixessin de tocar els pebrots ens ajudaria a veure-hi més clar. No em queda espai per a desenvolupar-ho, ja hi tornarem; només volia deixar dit, introduït, tres apunts: que la immersió que tant

estimem uns i tant odien uns altres ni tan sols es compleix en molts centres on seria més necessària; que, sense referents de qualitat fora de l'escola, la immersió per si mateixa no pot salvar la llengua; i que, amb cada dia més parlants de l'equivalent a l'*spanglish* del català, el subproducte que surt de passar el castellà pel Google Translator, trinxant l'estructura pròpia de la llengua, que és la seua ànima, és tot el contrari de dir que 'el català està millor que mai'. Però dels problemes reals de la llengua ja n'haurem de parlar un altre dia, que amb l'atac a la immersió avui ens n'han distret.

3 Albert Branchadell: “El dret a escollir la llengua d'escolarització dels teus fills no existeix a Espanya”

Pau Rodríguez

El Diari de l'Educació, 25/02/2018

<http://diarieducacio.cat/dret-escollir-llengua-descolaritzacio-dels-teus-fills-no-existeix-espanya/>

Albert Branchadell (Barcelona, 1964) és professor de Filologia Catalana i actualment ocupa el càrrec de degà de la Facultat de Traducció i Interpretació de la Universitat Autònoma de Barcelona. Al llarg de la seva trajectòria, ha assessorat organismes com la Comissió d'Experts de l'Observatori de la Llengua Catalana o la Direcció General de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya. Bon coneixedor dels sistemes lingüístics als diferents països europeus, constata que no hi ha cas com el de la immersió catalana, encara que tampoc cap llengua regional que gaudeixi de la vitalitat del català a Espanya o a Europa.

Branchadell defensa que el model d'ensenyament en català ha aconseguit que els joves siguin avui bilingües a Catalunya, encara que no tanca la porta al fet que, amb més flexibilitat, es puguin incorporar altres llengües vehiculars, entre elles el castellà, en funció del perfil de l'alumnat. Això sí, a criteri dels docents i no de l'Administració central, que es planteja ara posar fi a la immersió via 155.

Comencem pel principi. Què és la immersió lingüística?

No acostumem a usar bé el terme. Originalment la immersió és un sistema d'ensenyament en el qual els alumnes reben ensenyament en una altra llengua que no és la seva habitual. Per tant, ensenyar en català a un catalanoparlant tècnicament no és immersió. Així que ho usem inadequadament per designar una altra cosa, que és l'ús del català com a llengua vehicular a les escoles.

Ara sembla que la discussió és si aquesta llengua vehicular ha de ser l'única. En altres models no és així. A Espanya hi ha casos com el País Basc, on existeix una certa capacitat d'elecció de les famílies, el mateix que succeïa a la Comunitat Valenciana fins fa poc. I si sortim fora, hi ha casos clars del que es diu 'separatisme lingüístic', models en els quals les famílies poden escollir i uns altres que no. Alguns ho han plantejat per a Catalunya, però tampoc queda molt clar si parlem de dues línies separades o de bilingüisme.

► Albert Branchadell · ROBERT BONET

Algunes famílies reclamen el dret a escollir la llengua de l'escola dels seus fills, en aquest cas el castellà. Existeix tal dret?

Aquest dret no està reconegut a Espanya. Els tribunals ho han corroborat: no existeix el dret a escollir la llengua d'escolarització dels teus fills. La novetat dels últims anys és que el TSJC ha formulat el requeriment que les escoles usin el castellà en un percentatge determinat del currículum, però aquesta és una decisió controvertida, que té ramificacions polítiques i jurídiques. Hi ha qui discuteix que el TSJC es va extralimitar a l'hora de fixar un 25% de castellà sense cap criteri pedagògic.

Aquest percentatge del 25% correspon a les hores d'una assignatura troncal a més la de Llengua Castellana. Té fonament pedagògic o lingüístic?

No està fonamentat. La pregunta és si ha de ser necessari que un percentatge del currículum sigui en castellà. Es pot discutir, però pot oscil·lar entre el zero i més del 25% en funció de l'escola i del perfil de l'alumnat. El que perdem de

vista aquí és què volem aconseguir en termes lingüístics del sistema educatiu. Si volem aconseguir el bilingüisme de l'alumnat, hi ha qui creu que solament es pot amb el sistema d'immersió. Però l'experiència ens diu que es pot fer d'altres maneres, potser amb més flexibilitat amb les llengües vehiculars.

D'entrada, la immersió ha aconseguit aquest objectiu: que els que obtenen l'ESO tinguin domini d'ambdues llengües. No és així?

Això és indiscutible. Cap informe, estudi o enquesta demostrarà el contrari. Els nens que s'han escolaritzat en la immersió tenen una competència comparable en castellà i català, però això no treu que això es pugui aconseguir amb altres sistemes. Hi ha escoles que ja ensenyen part de la docència en anglès i això no ha afectat l'aprenentatge del català. Fins i tot des de fa alguns anys hi ha escoles en les quals s'imparteixen alguns continguts en castellà.

Un 14% del total de centres educatius, segons la Generalitat.

I tampoc sembla que afecti negativament la competència en català. El que passa és que la discussió és de caràcter polític i ideològic. Hi ha qui creu que l'escola ha de ser en català perquè estem a Catalunya, i que el model ha de ser dissenyat pel legislador català sense interferències exteriors, i després estan els que creuen que la immersió és condemnable perquè aparca el castellà. El problema d'aquests últims és que la seva demanda no té base empírica. El famós mite del nen d'Olot que no sap parlar castellà no té cap fonament. No apareix ni en els estudis del Ministeri ni en les proves externes de la Generalitat ni en la Selectivitat.

Qui hauria de decidir quina és la llengua vehicular d'una escola?

Si realment creguéssim en l'autonomia dels centres, haurien de ser les mateixes escoles en funció de la composició del seu alumnat. Això fins fa poc era molt difícil perquè hi havia molt centralisme educatiu i hi havia poc marge. Però el projecte lingüístic, en virtut de la Llei d'Educació, ara es pot modular. No té sentit que la Generalitat digui a una escola del Baix Llobregat que tingui un model o un altre, sinó que hauria de fer-ho aquest centre veient la composició del seu alumnat. Així, podria haver-hi des d'escoles que fan un 0% en castellà perquè no ho necessiten fins a algunes que potser en facin un 40% si ho requereixen. Encara que aquesta última no sé si la trobaríem.

En l'actualitat, si una família acudeix al jutjat per demanar ensenyament bilingüe per al seu fill, el jutge obliga els mestres a donar un 25% de les classes del nen o nena en aquesta llengua. Què li sembla?

Això no té precedents en dret a cap país de la galàxia. És un dispositiu molt dubtós i injust per als alumnes que no han fet aquesta sol·licitud. Ve del Consti-

tucional, de la cèlebre sentència sobre l'Estatut de 2010, que va dir que el límit era no excloure el castellà com a llengua vehicular. Aquí es va cuinar la teoria del 25%, però aquest percentatge és arbitrari. Algunes escoles ja ho fan, unes altres no.

Quin paper ha jugat la immersió en la salut del català a dia d'avui?

Sense la immersió no tindríem el nivell d'usuaris del català que hi ha ara. Ja no per l'ús espontani o oral, que és relatiu, sinó per exemple el consum cultural en català: mitjans de comunicació, cinema, estudis superiors... Sense la competència que proporciona la immersió no podríem. Les llengües minoritàries sense aquest dispositiu estan molt més retardades en aquest sentit. N'hi ha prou a mirar com estan el valencià o el gallec. O l'occità o el bretó a França. El català és a anys llum d'aquestes llengües gràcies al suport institucional i a l'escola.

Hi ha algun model que s'assembli al català en altres països d'Europa?

A Europa predomina el sistema de llengua vehicular única, com passa amb les llengües estatals a Espanya, França, Itàlia... Sobre llengües regionals no hi ha casos comparables amb el català, on al territori regional es tingui solament aquesta llengua com a única. Existeixen immersions, com per exemple a França amb escoles privades en bretó, occità o català. Existeixen altres contextos en els quals impera el separatisme com al Tirol del sud, amb escoles en italià i unes altres en alemany. En aquest cas, es va arribar a crear una associació de famílies italianòfones que demanaven immersió en alemany perquè si no, no n'aconseguien una competència suficient per viure en societat.

Justament això és el que va passar els anys vuitanta a Catalunya amb algunes famílies castellanoparlants, de barris populars, que demanaven que els seus fills estudiessin en català perquè si no no n'aprendrien

La demanda de català ve d'aquí, sí. Encara que tampoc sabem si el que volien era immersió per a tota la vida. Això ens portaria a parlar del consens entorn de la immersió. La Llei de Normalització Lingüística de 1983 es va aprovar al Parlament amb només una abstenció. Però si avui votéssim aquesta llei, tindríem com a mínim 40 diputats en contra, els de Ciutadans i el PP.

Abans he preguntat per models semblats d'immersió a Europa. Hi ha altres casos en els quals la llengua regional tingui la vitalitat del català?

Només quan les llengües regionals són alhora d'estats veïns. Com l'alemany al Tirol del Sud, que té una altíssima vitalitat perquè té el suport de l'Estat austríac i mitjans de comunicació austríacs. O el suec a Finlàndia, que a més té el suport incondicional de l'Estat finlandès, que obliga tots els alumnes a aprendre'l

perquè siguin bilingües. Però si parlem de llengües que no són estatals, el català és el líder indiscutible de la classificació.

A Catalunya els joves dominen català i castellà de forma semblant. Passa el mateix amb la resta de llengües minoritàries a Espanya?

La competència en català dels catalans és superior a la dels valencians, o a la dels gallecs en gallec. És com la llei de la física: com més exposició a la llengua, més competència aconseguixes. Al País Valencià parlen ara d'un sistema de plurilingüisme, però l'objectiu és que almenys el 50% del currículum a totes les escoles s'imparteixi en valencià. Al País Basc, malgrat que el sistema és de lliure elecció, hi ha una certa concentració dels alumnes en el model D, en basc, perquè les famílies saben que per aconseguir una bona competència en basc necessiten una escola en basc. A Catalunya probablement passaria el mateix.

Rebre classes en una llengua que no sigui la materna és perjudicial?

De nou, depèn. Si a una criatura que no coneix la llengua la poses a fer física a quart de l'ESO, potser li costarà. Però si el prepares des de P-3, no. Més inclús si les llengües són semblants genèticament. Al País Basc o a Bèlgica, si ho fas és un problema, perquè les llengües són de famílies diferents. Però la docència en català no porta problemes als alumnes. I en qualsevol cas parlem de dificultats de comprensió, que són resolubles en poc temps. Per res genera traumes cognitius. És que el sistema d'immersió funciona bé. Els alumnes van adquirint les dues llengües i són capaços d'aprendre en qualsevol de les dues.

Què li sembla la idea que les llengües minoritàries es puguin estudiar en totes les escoles a Espanya? És inusual que no es pugui?

És bastant estrany, sí. Encara que tampoc hi ha massa precedents en altres països. A part de Suïssa, Finlàndia o Bèlgica, on totes les llengües són oficials, si anem a casos com França o Itàlia és impensable. Pot ser una proposta ben intencionada, però ho veig més com una oferta cultural. El català encara, perquè té potencial, però el basc tindria sentit com a divulgació cultural, però no arribar a cap nivell de parla. Veig més interessant potenciar l'ús d'altres llengües en mitjans públics o organismes institucionals de l'Estat que en l'àmbit educatiu.

Si hagués de fer balanç sobre com l'Administració ha tractat les llengües regionals, quina seria la seva diagnosi?

Si comparem Espanya amb França o Grècia, és el paradís. Ha reconegut l'oficialitat sense restriccions a nivell regional. Només cal veure el cas català o el basc a un costat i un altre de la frontera. En aquest sentit, el balanç és positiu.

L'oficialitat és real, té presència en institucions, sistema educatiu, mitjans públics... Però és fàcil trobar àmbits en els quals el reconeixement de les llengües regionals és insuficient. En la justícia no hem fet les coses bé; Espanya es resisteix a introduir el requisit lingüístic per als jutges des de fa anys, i això no passa a Suïssa, Bèlgica o Finlàndia, models que ens indiquen la distància. L'altre punt feble és el reconeixement de les llengües en les institucions de l'Estat. Es pot usar el català en algunes comissions del Senat, però ja està. Podríem dir que estem a mig camí.

I ara anem cap endavant o cap enrere?

Fins ara anàvem cap endavant, però en l'actual moment polític sembla que es plantegen mesures que van cap enrere. Veurem si és conjuntural o no.

Aquesta entrevista també s'ha publicat en castellà a Eldiario.es (23/02/2018)

4 Tots els accents dels fills de la immersió

Sílvia Barroso

Ara, 24/02/2018

https://www.ara.cat/societat/Tots-accents-dels-fills-immersio_0_1967203451.html

Un català que va venir de Múrcia i la seva filla nascuda aquí, dues catalanes que van venir del Marroc i un xicot del barri del Fondo que diu que té “accent xarnego” van parlar ahir en català en un auditori ple de gom a gom a la ciutat on va començar la immersió lingüística, Santa Coloma de Gramenet. Va ser després que haguessin parlat un maresmenc, una mallorquina, un valencià i una nord-catalana. La musicalitat potent de tots els accents d'una llengua d'acollida ficada en una sala.

Els va ajuntar el sindicat de docents Ustec-Stes en l'acte *Immersió lingüística, un model d'èxit*. No cal dir que l'objectiu era defensar el model d'escola de Catalunya, pensat perquè la llengua cohesioni i no segregui. Per això s'hi van convidar ensenyants d'arreu dels Països Catalans, que van aportar-hi arguments i la seva experiència professional. I es guardaven per al final el diputat d'ERC “xarnego” i mediàtic Gabriel Rufián.

Però abans, tothom va quedar clavats a la cadira [amb l'emoció de Jesús Martínez, un professor d'autoescola murcià que a principis dels anys 80 va formar part del grup de pares](#) que es van organitzar per aconseguir una escola pública

amb el català com a llengua vehicular a Santa Coloma de Gramenet. “Fins aleshores, qui volia i podia portava els fills a alguna escola privada de Badalona amb ensenyament en català. Però nosaltres crèiem que aquella opció havia d’estar a l’abast de tothom”, va recordar.

Era el setembre del 1982. La primera porta on van trucar va ser l’Ajuntament, governat aleshores per Lluís Hernández. “No es van mullar gaire” però els van deixar un local per reunir-se. Després de mesos de discutir, el febrer del 1983 van saber que Jordi Pujol visitaria la ciutat. El van anar a buscar i no van parar fins que hi van parlar. Al cap d’un mes, els rebia a Palau i els prometia que el curs següent tindrien una escola en català. I així va ser: les tres primeres aules, d’educació infantil, amb 50 alumnes. Després, el model es va consolidar a tot el país. “I ara lluito perquè la meva neta no perdi el que vaig guanyar per als meus fills”, va rematar el Jesús.

El català de nivell nadiu de la seva filla Nàdia –“Soc una alumna d’aquella primera fornada i vaig aprendre el català a l’escola, perquè amb la meva família parlo castellà”– i el de la diputada d’ERC Najat Driouech, la nena que el director de l’escola on va aterrar des del Marroc posava com a exemple perquè tenia “accent de Girona”, van donar veu a l’obra iniciada per aquell grup de pares amb un “Jo soc el resultat de la immersió”. Fàtima Taleb –regidora del govern de Badalona– i Rufián van afegir-s’hi amb la reivindicació del català, la “llengua minoritzada” que, gràcies a la immersió, es converteix en una eina de cohesió i igualtat “en una societat on es parlen més de 200 idiomes”.

5 ‘Random things’

Magí Camps @MagiCamps

La Vanguardia, 05/02/2018

<http://www.lavanguardia.com/vida/20180205/44554885977/random-things.html>

“Vols saber una cosa *random*?”, li diu una noia a una altra, que respon que sí, esclar, mentre jo barrino què coi ha volgut dir amb *random*. El mot anglès que significa aleatori no em quadra en aquesta pregunta. La cosa *random* en qüestió és que dos amics seus d’àmbits diferents ara són parella. Ella està sorpresa per la situació, ja que, sense voler-ho, ha fet d’alcavota, i ara es troba amb dos amics de colles barrejades. Dedueixo que aquest *random* no és perquè s’hagin aparellat per una qüestió aleatòria, sinó que es refereix a una cosa sorprenent.

Voltats com estem de fenòmens estranys, avui qui no viu una mica en un món cap per avall no és ningú. No em mireu com si fos un friqui o com si hagués dit alguna cosa *random*... Avui, si no parreu així, tampoc no sou ningú.

Vaig descobrir la paraula *random* quan vaig aprendre que, mentre dormim, hi ha una fase en què es produeixen els somnis més vius mentre els ulls no paren de moure's de manera ràpida i aleatòria. És la fase REM (*rapid eye movement*), que, no sé per quins set sous, a mi em van ensenyar com a *random eye movement*. Per sort, una cerca internàutica em permet de trobar més de 7.000 resultats d'aquesta seqüència –contra 450.000 amb *rapid*– i em quedo més tranquil: el professor que m'ho va ensenyar no estava sol al món. Però tot plegat és molt *random*.

Abans també he fet servir un altre anglicisme de moda, que ja fa temps que diem, fins al punt que l'escrivim adaptat a la nostra ortografia: *friqui*. En català va començar referint-se als fans de sèries fantàstiques i del manga –significat que ha entrat en recessió– i ara es fa servir com a sinònim de raret, estrafolari, peculiar. Algú que ha nascut l'últim quart de segle –això que ara en diuen *millennials*– la paraula *friqui* l'ha sentida tota la vida, per això li deu semblar molt friqui que li diguin que és una paraula nova.

La que avui està arrelant amb força és l'altra, *random*. La paraula anglesa s'ha colat d'entrada amb el sentit original. Demano un exemple a un *millennial* i em reproduceix un diàleg: “Què tal ahir a la nit?”, pregunta un. “Molt *random* –respon l'altra–, d'aquí a allà, improvisant”. Sembla que el sentit d'una cosa aleatòria s'hi adiu, en aquest context. Però com va passar amb *friqui*, també *random* fa un pas més i ja no només vol dir això, sinó que ara es fa servir amb el sentit de sorpresa o d'estranyesa que referia al principi.

Res, només perquè estiguen al cas i no us estranyeu quan sentiu que algú parla de coses *random*. Ah, i de l'enamorament sobtat o de l'amor platònic, ara en diuen *crush*. Però això és una altra història, i alguns *millennials* encara no la fan servir. Tot arribarà.

Vegeu altres articles del mateix autor al mateix mitjà: [Si n'és de gran Amèrica](#) (sobre gentilicis) (19/02/2018), [Refranys en conserva](#) (26/03/2018) i [No era Chuck Norris](#) (01/04/2018).

6 “Apunta (a) la gelosia com a mòbil del crim”

Albert Pla Nualart

Ara, 17/03/2018

https://llegim.ara.cat/opinio/Apunta-gelosia-mobil-del-crim_0_1979802055.html

Al llenguatge periodístic li convé molt poder dir sense dir del tot. I això explica que els titulars d'un diari vagin plens de verbs que atenuen afirmacions. El que no pots assegurar has de poder-ho suggerir. I és en aquest àmbit que el verb *apuntar* fa un gran servei. Us en poso dos exemples lligats a l'actualitat: “La Guàrdia Civil apunta a la gelosia com a mòbil del crim”, “May apunta a Rússia en l'enverinament de l'espia”. En titulars així, dubtar entre *apunta* i *apunta a* és comprensible tractant-se d'un verb tan polisèmic.

El primer problema és decidir si *apuntar* és un sol verb. La majoria dels nostres diccionaris, seguint el *Fabra*, entren dos *apuntar*: un que vindria de *punt* i un altre que vindria de *punta*. La distinció és tan subtil que no es posen d'acord sobre quines accepcions pertanyen a cada verb. Per al DCVB, “dirigir una arma perquè toqui l'objectiu” ve de *punt*. Per al DIEC2, el GDLC i el D62, ve de *punta*. Potser per aquesta raó, el *Diccionari descriptiu de la llengua catalana* (DDL) i el *Diccionari d'ús dels verbs catalans* (DUVC) opten per una sola entrada d'*apuntar*.

Sigui com sigui, el dubte entre *apunta* i *apunta a* no té una resposta fàcil ni única. Per exemple, en els dos titulars esmentats *apunta a* em sembla defensable. Però en el primer la Guàrdia Civil es pot limitar a *insinuar* que la gelosia és el mòbil, i llavors *apunta* també és possible. El segon, en canvi, expressa més la idea d'*assenyalar* un culpable o una causa, i ens convida a posar-hi la *a*. “May apunta Rússia...” és un titular massa ambigu.

És per ser clars que en aquests titulars tendim a preferir *apunta a*. Però aquest ús no el trobem en cap diccionari. Al que ens informa millor dels règims verbals, el DUVC, només hi trobo “Els rumors apunten una represa de les negociacions”.

I jo diria que aquest ús, que encara pot ser transitiu amb el sentit d'*insinuar*, ha deixat de ser transitiu –i regeix una *a*– quan té el sentit d'*assenyalar*, que ja és el més habitual en frases com aquestes.

Altres articles de l'autor a l'Ara: [“Em sap molt de greu que siguis en aquesta situació”](#) (10/03/2018), [L'atracció semàntica de les falses etimologies](#) (03/03/2018), [Se m'ocorre un acudit, se m'acut una ocurrència](#) (23/02/2018), [Els diccionaris són notaris, i no fiscals, de l'ús lingüístic](#) (09/02/2018)

7 Collim anous i fem nucs

J. Leonardo Giménez

Levante-EMV, 05 i 12/02/2018

L'avi d'una espavilada xiqueta, valencianoparlant i valencianotransmitent ell d'esta bonica i dolça llengua, va agarrar fa uns pocs dies un cabreig monumental quan ajudava la néta a fer uns exercicis escolars de valencià. La neteta no té encara cinc anys i cursa segon d'Infantil. El full del deure, manat per la mestra, consistia en quadros per a formar paraules a partir de lletres desordenades, amb un dibuix corresponent a cada mot. Més de la mitat de les lletres la xiqueta les va ordenar bé, corresponien a *taula*, *baló*, *llit*, *moto*, *dona*, *home*, *cap* i altres reconeixibles per ella. Però n'hi havia tres que la menudeta no sabé resoldre. La primera era un aplec format per “onu”, i dalt, dibuixada, hi havia una anou, que com sabem és el fruit de l'anouer. La neteta mirà l'avi i digué: “laio, falta una ‘a’”.

Ocorre que les nostres anous tenen l'estigma de barbarisme, dialectalisme o localisme, segons l'integrisme lingüístic noucentista, que preferix la forma *nou* i *nouer/noguer/noguera*, i això passa al valencià de llibre i al model de llengua universitari i de l'ensenyament. Però en l'ús del valencià general i el d'altres parts de la llengua diem *anou* i *anouer*. Per tant, la xiqueta tenia raó, en l'aplec de lletres faltava una ‘a’, valencianoxarradora com és. El *Diccionari normatiu valencià*, de l'AVL, arreplega *anou* com a entrada principal i *nou* com a secundària, com cal en un diccionari valencià. Anteriorment, Ferrer Pastor en els seus diccionaris, el DV (IIFV-GV-Bromera-Lacreu), el SALT, el DCVB i el de la RACV ja havien inclòs les *anous*, amb la ‘a’ davant, la que trobava a faltar la xiqueta protagonista d'esta columneta. També l'arreplega el *Gran diccionari* de l'Enciclopèdia Catalana, però no el de l'Institut d'Estudis Catalans, i eixa deu ser la raó de l'estigma de la nostra *anou* per part de l'ortodòxia idiomàtica.

El segon exercici que la xiqueta no va saber fer era el del dibuix d'un nuc, però amb les lletres desordenades baix, amb l'aplec “sun”, corresponent a la forma *nus*, geosinònim de *nuc*, però desconeguda per a ella i per a gran part de valencianoparlants. La criatura es desanimà i intentà abandonar el deure. El iaio no és que es va desanimar, es va desesperar, però devot com és d'esta llengua va aconseguir que la neteta no abandonara la tasca manada. I la xiqueta posà *nus* ben contrariada.

La següent “perla” era el dibuix d'un xiquet menudet, però amb l'aplec “enn”, que calia convertir en *nen*. Ahí la menudeta es va animar, però dient a l'avi que

faltava una 'e' per a *nene*, que ella coneixia, però, clar, del castellà. El *nen* no li sonava. I el iaio s'encengué en còlera pel menyspreu al valencià des de la mateixa escola valenciana. Les formes *nou* (fruit), *nus* i *nen* estan molt bé a Figueres, Sabadell o a l'Eixample de Barcelona, però gens adequades en una escola de la Ribera, la Plana o la Marina valencianes. I com que el tema dóna per a més, hi seguirem la setmana que ve.

Més anous i nucs

Un principi pedagògic i recurs didàctic és ensenyar (i aprendre) partint del que ja se sap, especialment entre la infància de més curta edat. I ensenyar a escriure a gent menuda deu partir del que ja es coneix en la parla. Qualsevol valencianet/a, de quatre/cinc anyets, que parle esta llengua, utilitza bé, oralment, paraules com *taula*, *baló*, *llit*, *moto*, *dona*, *home*, *cap*, que també formaven part de l'exercici comentat, però no és fàcil que sàpia què és una *nou*, com a fruit, o un *nus*, com a *nuc*. *Nen* el coneix pel castellà "*nene*", però per a una criatura de quatre/cinc anys, valencianoparlant, una personeta de la seua edat, i d'alguns anys més, és un xiquet o una xiqueta. Quan siga més fadrina ja aprendrà i sabrà altres denominacions dels menuts, infants, jovenets, xics com *nen*, *nin*, *noi* o *noiet* i altres geosinònims.

Exercicis com el comentat creen frustració i desgana, si més no, entre l'alumnat menut i, fins i tot, adolescent. I entre els aprenents adults, no cal dir-ho. La marginació de paraules valencianes, d'ús corrent, substituïdes per altres, més pròpies d'altres zones de la llengua, o en complet desús, és un mal recurs en l'ensenyament de la llengua, és antipedagògic i no crea autoestima per l'idioma, sinó rebuig i desafecció. Paraules com les mencionades, *nou* (fruit), *nus*, *nen*, i altres com *acomiar/comiat*, *anyell*, *assolir*, *baula*, *canell*, *cura* ('acció de cuidar, d'atendre'), *ets*, *feina*, *llevadora*, *mató*, *mitja/mitjó* (en lloc de *calça/calçetí*), *mirall*, *nombre*, *ordre*, *paparra*, *tanmateix*, *vaixell*, *veure-us*, *entendre-us*, *xai* i centenars més, usades en l'ensenyament i, en general, en el model dit culte representen un patró lingüístic de valencià mutilat i ortopèdic. Un valencià, en bona part, postís. Una cosa és la poesia i la literatura en general per a adults que coneguen bé les variants i registres de tota la llengua, i una altra ben diferent és el llenguatge per a l'ensenyament i la comunicació, que deu ser correcte, entenedor i comunicatiu per a tots els valencians.

8 Oixos

Teresa Tort @teresa_tort

Blog *Agafada al vol. Som les paraules que diem*, 18/02/2018

<https://blocs.mesvilaweb.cat/ttort/?p=269873>

>>

Hem caçat moltes paraules al vol. Aquesta d'ara és la que fa dos-cents trenta. I en la petita crònica que hem fet sobre cadascuna de les joies d'aquesta col·lecció, hi apareix l'escenari i les circumstàncies en què se'ns ha aparegut. Perquè l'entorn sovint ens permet fer un retrat de la seua vitalitat o decadència.

Oixos és una paraula bordeta. El mestre Fabra no va incloure'n la forma singular corresponent al *Diccionari General de la Llengua Catalana* de l'any 1932 perquè es tracta d'una adulteració de la paraula *oi*,¹ usada normalment en plural: *ois*. A més, aquest mot vindria del llatí *odium* 'odi', segons el GDLC. Però el DCVB sí que recull *oix* i la fa remetre a *oi*, nàusees. Finalment, al [DNV](#) ens la presenten com una forma normalitzada, complementària de *nàusees*.

Per a entendre una mica tot aquest desgavell, ens anirà bé recordar que un dels mecanismes més potents que han operat en la transmissió oral de la nostra llengua –i segur que en el de les altres del món igualment– és l'analogia. I, per això, aquí podríem referir-nos al cas dels [Reixos](#) d'Orient, que és una denominació estesa i admesa en l'àmbit del català occidental, tal com afirma l'[Optimot](#). Diuen que *Reixos* podria ser el producte de la formació d'un doble plural. En tot cas, hi ha una altra explicació possible si ens fixem en parelles com ara *coix / coixos*, *moix / moixos*, *toix / toixos*..., les quals li podrien haver empeltat l'aparença al concís tàndem *oi / ois*.

Ordenar una llengua deu ser una tasca enormement difícil. El mestre Fabra va fer una depuració amb criteri i amb fonamentació científica. De totes maneres, a hores d'ara, caldria preguntar-nos si algú usa en llengua oral o en llengua escrita la forma *oi*. Si realment per les sales de consulta d'algun hospital podríem caçar al vol aquesta filla de l'odi tal com apareix al DIEC2.

En canvi, ma mare va usar l'altre dia aquesta variant bordeta. Li explicava per telèfon a una amiga que havia tingut uns rodaments de cap que li feien perdre l'equilibri i que, si menjava res, de seguida li venien *oixos*. No m'estranyaria gens que hagués fet servir les mateixes paraules textuais adreçant-se a la metgessa que la va atendre d'urgències; tal com farien una multitud de valencians si patissen aquests mateixos símptomes.

La nova gramàtica² ens vol ensenyar a aplicar la norma amb flexibilitat. Per això mateix, tenint en compte que no podem prescindir de testimonis autèntics de genuïnitat lingüística, caldria convenir que *oix* hauria de poder aconseguir –quan toqués– un paper digne en l'obra dels diàlegs contemporanis almenys en els racons del nostre àmbit lingüístic on encara és viva.

I, a l'últim, davant d'alguns fets execrables necessitarem cada dia més esbravar-nos amb tots els sinònims possibles: *nàusees*, *basca*, *mareig*, *ois*, *oixos*... Fàstic. Repugnància.

1. Fitxa que conté [oi](#). Espai Pompeu Fabra. Institut d'Estudis Catalans.

2. *Gramàtica de la llengua catalana*. Institut d'Estudis Catalans, 2016.

Fotografia d'[Alexis Chávez](#)

Vegeu també les entrades [Espurna](#) (28/01/2018) i [Rails](#) (13/03/2018) al blog de l'autora.

9 La importació d'última hora

Pere Ortís

La devem al verb castellà “sumarse” que, d'un poc temps ençà, la campa en la parla dels catalans en la seva forma de la segona persona del singular de l'imperatiu ‘suma’t’, rarament ‘suma-t’hi’. No ho havíem dit mai això, ans dèiem: **afegeix-t’hi, ajunta-t’hi, col·labora-hi, participa-hi, subscriu-t’hi**. Ara ens tracten com si fóssim el número tretze o catorze, perquè sumem engrossint una empresa o una campanya. Vet aquí en quin sentit progressa la nostra trista llengua, no recuperant les infinites paraules i expressions nostrades, genuïnes, perdudes, i, com rient-se’n, ens fa incorporar allò que l'embruta i la converteix en un simple dialecte del castellà. D'aquest procés que no té atura, molts en diuen “progrés de la llengua catalana”. Ben pobre progrés aquest que consisteix a empastifar-se de brutícia. Ens fan anar a les palpentes.

Ja havem advertit moltes vegades que la incorporació de mots i de frases castellanes al català és in comptable. Ja ara, en aquest nivell adquirit pels castellanismes incorporats a la llengua, el català és un dialecte del castellà. Saben molt bé que aquest és el camí més directe per a la fusió total del català en el castellà, amb la completa desaparició del català com a llengua diferent, autònoma i personalitzada. Heus aquí la raó de la constant i entestada oposició a la classe en català a l'escola, a Catalunya, perquè saben que si el planter que puja tan sols aprèn castellà, el català ho té tot dat i beneït.

En aquest mateix context cal col·locar, per exemple, aquella deixadesa i irresponsabilitat que existeix entre els catalans respecte a la supressió en el llenguatge comú i corrent, i en l'escriptura, dels pronoms adverbials. L'altre dia llegia en un racó d'un prestigiós informatiu digital, que presentava no recordo si una activitat o una empresa i venia dir això: “fes-te soci...”, “informa’t bé, perquè coneguis tots els detalls...”, quan calia que digués: “Fes-te’n soci; informa-te’n bé, perquè **en** coneguis tots els detalls”.

Aquests defectes s'originen en el fet que parlem un català pensat en castellà, o el que és el mateix, traduint del castellà que tenim al cervell. I per a aquells que ja estan fets a aquest fals sistema, és difícilíssim, per no dir impossible, de poder detectar la diferència entre un mot o una frase importats. La solució aleshores és consultar els acreditats diccionaris, el Fabra, el de l'Institut d'Estudis Catalans, els de la GEC, o consultar llibres del català ben parlat, d'enriquiment de la llengua, o seguir algun curset de llengua catalana, donat per algun gramàtic autoritzat.

Conscienciem-nos clarament que la llengua vol un amor, un amor inspirat per la seva vàlua intrínseca, per la seva capacitat per a tots els usos, quotidians, domèstics, científics, etc., per la seva riquesa i pel nivell que la situa al costat de les més parlades i modernes del món, respecte a les qual no té res a envejar. Estimem-la, protegim-la, defensem-la i, sobretot, netegem-la en aquests moments d'incertesa. Ella serà la nostra reina que infondrà sentit i profunditat humana i espiritual a la nostra vida lliure.

10 Caplletra. Revista Internacional de Filologia

Edita l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana i Publicacions de l'Abadia de Montserrat

Sumari del número 64 (primavera 2018)

Podeu accedir als articles en PDF des d'aquí: <http://www.raco.cat/index.php/Caplletra/issue/view/25929/showToc>

Monogràfic sobre "L'encapsulació lèxica: cohesió, coherència i metadiscurs", coordinat per Maria Josep Marín i Josep E. Ribera

MISCEL·LÀNIA

L'ensenyament del català a la ràdio durant el tardofranquisme: «Cursos de catalán» (1969) de Ràdio Barcelona. Daniel Casals i Martorell, Mar Massanell i Messalles

Les «Epistolae Familiares» de Petrarca en el «Curial». Abel Soler

Les «Reflexions de la vellesa» d'Anna Murià, un cas singular. Mia Güell Devesa

El tratamiento de las colocaciones en los diccionarios bilingües español-catalán. María Isabel Santamaría Pérez

MONOGRÀFIC

Presentació. Maria Josep Marín, Josep Ribera

Shell nouns in English – a personal roundup. Hans-Jörg Schmid

La encapsulación nominal en el discurso académico-científico oral y escrito: patrones de aparición. Anna López Samaniego

Abstract nouns as metadiscursive shells in academic discourse. Mercedes Díez Prados

Los encapsuladores anafóricos: una propuesta de clasificación. Margarita Borreguero Zuloaga

Constructions with shell nouns in English: their dual role in information packaging. Jarmila Tárnyiková

Estructures encapsuladores amb valor metadiscursiu en el debat parlamentari. Maria Josep Marín, Josep E. Ribera

RESSENYES

Laure Sarda, Denis Vigier & Bernard Combettes (dir.), «Connexion et indexation. Ces liens qui tissent le texte». Josep Besa Camprubí

Pere Villalba i Varneda, «Ramon Llull. Escriptor i filòsof de la diferència. Palma de Mallorca, 1232-1316» i «Ramon Llull. Vida i obres. Volum I. Anys 1232-1287/1288. Obres 1-37». Júlia Butinyà

Maria Dasca, «Entenebrats. Literatura catalana i bogeria». Joaquim Espinós Felipe
Pere Ballart, Jordi Malé, Marcel Ortín, Joaquim Espinós & Gonçal López-Pampló, «Joan Fuster i la ironia». Mireia Ferrando

F. Carbó, C. Gregori & R. X. Rosselló, (eds.), «La ironia en les literatures occidentals des de l'inici de segle fins a 1939». Isabel Marcillas

Maria Ahn, Xavier Espluga & Alejandra Guzmán (eds.), «Pere Miquel Carbonell i el seu temps (1434-1517)». Carlos Martínez Mayor

Joaquim Martí Mestre, «Diccionari de fraseologia (segles XVII-XXI)». Eugeni S. Reig
Vicent Beltran Calvo & Carles Segura-Llopes, «Els parlars valencians». Joaquim Martí Mestre

11 Convocatòries

- ▶ **I Jornada d'Interculturalitat, Diversitat Lingüística i Immigració: Reptes per a l'Educació i el Treball Social, 19 d'abril de 9h15 a 14h**, Aula Magna de la Facultat d'Educació Social i Treball Social Pere Tarrés (Universitat Ramon Llull, Barcelona).
- ▶ Presentació del llibre **L'interés per la llengua dels valencians. Personatges, llibres i fets**, de **Josep Daniel Climent**, divendres **20 d'abril a les 19h**, Biblioteca Pública Pilar Faus (c. Hospital, 13, València). En l'acte intervindran l'editor Vicent Baydal, el president d'Escola Valenciana Vicent Moreno, l'acadèmic Antoni Ferrando i l'autor del llibre.
- ▶ Jornada **100 anys de la Càtedra de Llengua i Literatura Valenciana a la Universitat de València**, **2 de maig** a partir de les 8h30, Sala Enric Valor, Facultat de Filologia, Traducció i Comunicació (Universitat de València). **Programa i inscripcions**